

Տարեկան գինը 10 րուբլ, կէս տարւանը 6 րուբլ:
Առանձին համարները 5 կօպէկով:
Թիֆլիսում գրվում են միմյանի խմբագրատան մէջ:
Օտարաքաղաքացիք գինում են ուղղակի
Тифлисе. Редакция «Ммаск»

ՄԱՍԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերէն):
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզուով:
Յայտարարութիւնների համար վճարում են
խրաքանչիւր բառին 2 կօպէկ:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԴՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ՄԱՍԿ

ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ ԼՐԱԳԻՐ

(ՏԱՍՆ ԵՒ ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ)

ԱՌԱՋԿԱՅ 1883 ԹԻՒՆ

Կը հրատարակվի Նոյն գիրքով և Նոյն պրօգրամայով:

ՊՐՕԳՐԱՄԱ

I. ՏԵՐՈՒԹԵԱՆ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ: II. ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՂ ՅՕՒՈՒՄՆԵՐ: III. ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Ընդհանուր յօդուածներ, թղթակցութիւններ, լուրեր: IV. ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Ընդհանուր յօդուածներ, թղթակցութիւններ, լուրեր: V. ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ: VI. ՀՅՈՒՄՈՐԵՐ: VII. ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ: Ֆելիետոն, վէպեր, ինքնուրոյն և թարգմանական յօդուածներ գիտութեան ամեն ճիւղերէն, թղթակցութիւններ: VIII. ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ: ԲԱՍՏԱՆՈՐԱԿԱՆ: Տարեկան 10 րուբլ, վեց ամսվայ 6 րուբլ, իւրաքանչիւր ամսվայ 1 րուբլ: ՀԱՏՈՎ համարները 5 կօպէկ: ՀԱՍՑԷՆ: Тифлисе, редакция «Ммаск»

Խմբագիր—Հրատարակող ԳԻՒԳՐՈ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Քաղաքային ընտրութիւններ: Նամակ Ս. Պետրոքոպոլից: Նամակ Ղազարի: Ներքին լուրեր: ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Ֆելիետոն: Նամակ Թիֆլիսի: Սրտաքին լուրեր: ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ: ՀՅՈՒՄՈՐԵՐ: ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ԸՆԾՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Քաղաքային ընտրութիւնների երկու երրորդական մասը արդէն վերջացած է: Այսօր, Նոյեմբերի 21-ին մնում է երրորդ կարգի իրաւասունների ընտրութիւնը: Քաղաքը յանձնելով իր բաղդը 72 իրաւասուններին, մէկ էլ կարող է չորս տարուց յետոյ հանգիստ մի այդպիսի րօպէին: Արդեօք ի՞նչ պիտի նախապատրաստութիւններով, որպիսի նախապահպանող միջոցներով հանդիպեցնէ մենք ներկայ ընտրութիւններին, որպիսի հեռատեսութեամբ, արդարութեամբ և օրինական սահմանով վարվեցանք այս անգամ՝ յանձնելով 100 հազարից աւելի ազգաբնակչութեան հաւատարմութիւնը մի քանի տասնեակ մարդկանց, — այդ երեւում է արդէն ընտրած 48 անձինքների ցուցակից և վերջնականապէս կերպով երրորդ կարգի ընտրութիւններից յետոյ: Բայց անհիշքելի իրողութիւն է, որ մեր մէջ, քանի որ ժողովրդի ստուար մեծամասնութիւնը չէ հասել ինքնաձեռնադրութեան զգացմունքին, քանի որ իւրաքանչիւր քաղաքացի հիմնաւոր կերպով չը գիտէ իր իրաւունքները և պարտականութիւնները դէպի քաղաքը, — մեր մէջ շատ անգամ ընտրութիւնը վայրի վերջ է կատարվում և քուէարկութիւնը մեծ անհոգութեամբ և ցաւալի վախճան է ունենում: Բայց քաղաքային իրաւասունների ընտրութիւնը արժանի է մեր ամենախորին ուշադրութեան. արդէն այստեղ քաղաքը ընտրում է 72 անձինք, որոնք իրաւատարութեան երեք երեք քաղաքի և որոնց ձեռքում է ամփոփված քաղաքի անտեսական և բարոյական վիճակը: Մեր բոլոր անհատական և

Թէ հասարակական սեպականութիւնը սկսած քաղաքին ամենահարուստ տնից մինչև Հաւլաբարի յետին խրճիթը, — իրաւասունների իրաւատար իշխանութեան տակ է: Ահա, այսպիսի ընդարձակ իրաւունքներ շնորհելով և նոյնչափ ծանր պատասխանատւութիւն բարձրելով իրաւասունների վրա, մենք աւելի ևս բարոյապէս պարտաւորվում ենք մեծ հեռատեսութեամբ դիմել ընտրութիւններին: Նայեցէ՛ք քննողական աչքով մեր քաղաքի վրա. նրա պահանջները օրըստ օրէ մեծանում են, ժողովրդի տրտուշները սահման չունեն. բաղդաւոր ժամանակի մնացորդ մարդիկ չեն կարողանում բացել բերանը ներկայ ժամանակի վրա խօսելիս առանց հաւաքանքի: Այս բոլորը տեսնում ենք մենք, ամեն մինը մեզանից զգում է այս տեսակ վիճակի ծանրութիւնը, — սակայն այնպիսի րօպէին, որպիսին է քաղաքային իրաւասունների ընտրութիւնը, հասարակութեան առաջաւոր մարդկանց շատերը առանց նախապահպանող միջոցների, առանց նախազգուշացնող ծանապարհների հանդիպում են ընտրութիւններին և թիթեւութեամբ սնցնում: ձանաչել ժողովրդի պէտքերը, կեցութիւնը, ջերմ հայրական խնամքով վերաբերել դէպի նրա պահանջները և ցաւերը, ընդունակ լինել որոնելու այնպիսի միջոցներ, որոնք կարող են թշուառ մեծամասնութիւնը խճճված դրութիւնից հանել, ահա այն յատկութիւնները, որոնցից անբաժան պէտք է լինեն ընտրած իրաւասունները: Մեզ ի՞նչ հարկաւոր են դատարի, և բռնի են խօսքեր, կախարակական և ճոճող գունուոր ֆրազներ, ի՞նչ հարկաւոր են օղային պրօպէաներ և պլաններ, որոնք չը ծաղկելով ժողովրդի կեանքից և նրա պահանջներից, — մնում են կամ անիրազորելի, կամ իրադրժվելուց յետոյ, միմյանի վրէժնաւ են բերում ժողովրդին: Մեզ հարկաւոր են գործնական, էական ձեռնարկութիւններ, որոնք բղնկեն մեզ շրջապատող իրական կեանքից և մեր աղքատականութեան պահանջներից: Մենք չը պէտք է մոռանանք, որ Թիֆլիսի ազգաբնակչութիւնը կազմված լինելով մի քանի տարրերից, այլ

և այլ հասակարգերից և այլ և այլ թաղերից, — մեր ընտրութիւնները, ամբողջի, ընդհանուրի շահերը պաշտպանելու կարեւորութեամբ, պէտք է լինեն համապատասխան այդ տարրերի, հասակարգերի և թաղերի պահանջներին: Հակառակ դէպքում, քաղաքի բաղդը յանձնել ժառանգաբար մի և նոյն անփոփոխ անհասնելին, որոնք խառն են, բացի սրանից ամեն հասարակական գործերում — դա կը նշանակէ դատարարի քաղաքի կեանքը մշտական անշարժութեամբ:

Այսպիսի իրողութեանց ժամանակ, մենք ընտրողներս, փոխանակ ուսերը շարժելու և գլուխները թափ տալու, պէտք է խոստովանենք, որ ընտրողները, շատ անգամ նոյնքան մեղաւոր են, որքան և ընտրվածները: Քաղաքի համար մի այդպիսի մեծ և ծանրակշիւ րօպէ, ինչպէս չորս տարվայ համար ընտրութիւնները, անդա՛նող կատարվելուց յետոյ՝ զղջալ, — անօգուտ է:

Կ. ԹԵՄԷՐԱՎԵՆՅԱՆ

ՆԱՄԱԿ Ս. ՊԵՏԵՐՔՈՒՆԵՐԻ

Նոյեմբերի 10-ին

Մեր հասարակութեան մի մասը մեծ ուշադրութիւնով հետևում է ուսանողական կեանքին և այն ուսանողական թղթակցութիւնները, որ ժամանակ առ ժամանակ տպվում են մեր պարբերական թերթերում, կարելի է ասել, հետաքրքրութեամբ կարդացվում են: Մասնաւոր այն թղթակցութիւնները, որոնք վերաբերում են բուն ուսանողական կեանքին, կազմում են մի նիւթ այս և այն նկարագրութեան: Աւելորդ էլ է ասել, որ ուսանող թղթակցները մեծ զգուշութեամբ և բարեխղճութեամբ պիտի հաւաքեն նիւթերը և յառաջ քան պիչ ձեռք առնելը մտածեն՝ որ գրածները քանու առած, ամբողջական խօսքեր չը լինեն: Նրան հանել այս և այն պակասութիւնները օգտուէ մի գործունէութիւն է, բայց աղաւաղել երաժեշտ ընդունակ չը լինելով բացատրել, համարել մի գործելի և վնասակար երևոյթ, դա է մի զգուշ և վնասակար գործունէութիւն: Խօսքս վերաբերում է այն թղթակցութեան՝ որը տպվել է «Մեղուի» № 115 համարում, կարօ ստորագրութիւնով: Թէ որքան աղին է, դիմաւորված մէկի վրա յարձակվել, իր անուան տեղ կարօ ստորագրել, թողնում եմ ընթերցողի և «Մեղու» լրագրի դատողութեան: Այդ թղթակցութեան կարդացողը պէտք է շատ վատ կարծիք կազմի այն ուսանողների մասին, որոնք չեն մասնակցում նոր հիմնված գրականական ժողովում, իսկ, ընդհակառակ, նրանց որոնք անգամ են այդ ժողովում, պէտք է համարի ամենապարծուկային, ամենապարզացած ուսանողներ: Թողնելը այդ երեխայական ինքնազովասանքը, թողնելը այն յիշողները (մեծերը ողն են, դատարկաբան ու լին են ան կարող են, փողոցներ չափ ուղ) որ աւելի վաղելու է լինել մի անկիւթ մարդին քան թէ ուսանող-կարօն, և տեսնելը ինչ են անում մեր ուսանողները և ինչ պիտի անեն մեր հասարակութեան համար: Յաւելով պէտք է ասել, որ այս վերջին տարիներս ուսանողների կոնֆերանսը աղքատացել է: Ինքնուրոյն, իր զլնով մտածող և գործող ուսանողներ թիւը փաղաքացի է. դրանք կազմում են ամենալաւ մասը հայ ուսանողների, իսկ, ընդհակառակ, պրօպէսիա պտուղ, քրմապաշտների թիւը, դժբախտապէս շատացել: Այս վերջինները ընդունակ չը լինելով պահել և զարգանել այն ուսանողական համակրական հիմնարկութիւնը, որ, կարելի է ասել, ունի մի պատմական անցեալ, իսկ

կոյն մտածելին հին ժողովականներից բաժանվելու (այսինքն համոզեց նրանց բաժանվելու) կաղմելով մի նեղ շրջան, նախադիւրով մի դժբախտական ծրագիր և այդ շրջանը 10 կամ 15 հոգուց կազմված անուանում են գրականական ժողով: Ժողովը պէտք է նպաստի հայոց լեզուն, պատմութիւնը ուսումնասիրելու, նա իր դրամական միջոցներով պէտք է գրքեր հրատարակի, օժանդակի հայ գրականութեանը և մամուլին (ախտոս մեր մամուլ):

Պէտք է խոստովանել, որ սկսած զործը մի ծանր ուշադրութեան արժանի գործ է: Ուսանողներից որը չէ կամենում ծանօթանալ հասարակական հարցերի հետ: Կարծեմ դա մի անհրեղելի ճշմարտութիւն է թէ առաջ քան պատմութիւն ուսանելու, գրքեր հրատարակելու, պէտք է ազդի լեզուն իմանալ: Կից որ թէ մեր գրականական ժողով կազմողները հայերէն խօսում են, արդեօք, կը նշանակէ որ լեզուն էլ գիտեն: Դիժաւելի է միանշանակ լսել և ուսանողից պահանջել, որ նա Պետ. կամ Մօսկվա դպրոց խաղոյն սկսի օժանդակել մեր մամուլին, յօդուածներ և թղթակցութիւններ գրել (ի հարկէ պ. կարօ թղթակցութեան պէս) և այդ ուսանողին համարել թէ դա, երևի, մի պիտանի երեխայաբար է: Մեր պատմութեան ուսումնասիրելու հարցը, ես միանշանակ անհաւանք եմ համարում ուսանողի համար: Ով որ փորը ի շատէ պարագել է և մտածել է այդ հարցի մասին, նա իսկոյն առաջին քայլից հասկացել է՝ որ այդ աշխատանքը իրար է և անս ինչ պատճառներով: Առենք օրինակի համար Մ. Խորենացուն, Նիկիչին, Փաւստոսին. ես կուզի իմանալ պ. կարօն արդեօք կը հասկանար իր կարգաւոր կամ Ա. Խաղալաքի բարբառով զոնեա առաջի երեք տողերը Խորենացուց, գրականական ժողով անդամներէ միայն 3 դարաւ լեզուն գիտեն (չմիմիւսի ձեռնարանիցն են), կը նշանակէ մնում է լեզուն սովորել: Խնդրեմ ասէ՛ք, պ. կարօ, արդեօք դրան էք պարագաւ մարդը օրը որ կարողանում էք և լեզուն սովորել, և լեզուները լսել և դանազան գրքեր կարդալ ձեր դարձագանքն (?) համար, լեֆերատներ, թղթակցութիւններ գրել, երևի, դուք ֆինսօմէն էք: Հաւատացնում եմ ընթերցողին, որ ի՞նչ ուսանող բարեխղճաբար կատարի իր պարտաւորութիւնը, այսինքն լսի ամենայն օր իր լեզուները, կարդալ գրե՛ն մի քանիսը այն գրքերից, որ ընտրած առարկայի համար հարկաւոր են, այցելի զանազան գիտնական ժողովներ թէ իրաւաբանական, թէ աշխարհագրական, թէ մանկավարժական, հետեի ուսուցչ և հայ մամուլին, իսկ ի՞նչ դասեր էլ տալիս է — մի ժամ ազատ չի ունենալ: Կից որ թէ ուսանող լեզուն գիտեցի՞լ գիտէ, միթէ նա կարող է մեր պատմագիրներէ զուրս բերել մի որոշ, պարզ հասկացողութիւն մի անցեալի մասին. ես կարծում եմ — ոչ: Չարգացած ուսանողին բաւական չէ թագաւորների անունը, նա ունի ուրիշ պահանջմունքներ պատմութիւնից: Ի՞նչ նա կարողացել է մի պատմաիրիւստիական գիրք, գոնեա Բօկլը, նա իսկոյն տեսնում է՝ որ մեր պատմագիրներից օգուտ չի քաղի, որովհետեւ նրա թերի են, առողաւածաբանական տեսակետից են խօսում պատմական երեւոյթների մասին և նորա մէջ կը ծագեն հազար ու մի անբաւականութիւններ: Ուսանող ինչ անի, դարաւոր լեզուն սովորի, պարսկի և ասորաց լեզուն սովորի, արեւելքի պատմութիւնը սովորի, ինչ անի, նա չաւարած կանգնում է ճանապարհի մէջ, բաւականանում է Խորենացուն, Նիկիչին կարդալով: Կնթարդները թէ նա քաղաքի բոլոր դժուարութիւնները, քաջ ծանօթացեալ բոլոր դժուարութիւնները, քաջ ծանօթացեալ բոլոր այն նիւթերի հետ, որ պարտաւորվում են ուրիշ հարեան ազդի պատմագիրների մէջ, միթէ նա կարծում է հայոց պատմութիւնը հասկացաւ: Իմ կարծիքն է, որ այն ուսանողը, որը ընտրել է իր համար թէ իրաւաբանութիւն, թէ թուաբանութիւն, թէ բնական առարկաները և այլն, անդոր է մեր պատմութիւնը ուսումնասիրելու, այդ միայն կարող է լեզուագէտ ուսանողը, լաւ իմացող պլազդի

Ժողովուրդին մեջ կը խօսուի այստեղ թէ Արդարութեան ժողովին և վճառքնիւ ժողովին նախագահ Բեռնֆելդ, որ երբեմն Պետերբուրգի օսման համար ըստանաւ, մի քան ժամանակէ ետեւ

բանդանց կարագետ անուն մի հայի տուն ճաշ-
կերտութի հրաբուրած լինելով, այնտեղ հարբած
ժամանակ հայերին սաստիկ անպատեհաց: Այս
լուր, որ ժողովրդին մէջ կը պտտի, սաստիկ
զրգուծութիւն կը պատճառէ այն խնջոյքին մէջ
գտնող հայ հրապարակախոսին դէմ, որը կուրանան
այժմ թէ այդպիսի բան չէ պատահած: Բայց այդ
լուրը դեռ չէ հեղքուած և զրգուծութիւնը այն աս-
տիճանի կը հասնի, որ Սէֆիլեան Միտրի ա-
նուն մի երիտասարդ չը կրնալով զինքը դասել
հայ ազգի կրօնի դէմ եղած այն աստիճան վատ
թշնամանքի առջև, երկէ կերթայ կը ներկայանայ
Բեռլին քաղաքի երկու մի հայ վաճառականի խա-
նութ նստած էր: Կը սկսի Բեռլին քաղաքի անար-
գական խօսքերով անպատեհ իւր այդ արածի
համար, երեսն ի վեր թընէ և սպառնալիքներ ա-
նել հայ վաճառականին ալ որ մեր ազգային ժո-
ղովին անդամ է: Յետոյ ալ Սէֆիլեան կրակոտ
երիտասարդը շուկային մէջ կը պտտի և մեր ազ-
գային ժողովի անդամ եղող արդանորո խանութ-
ներուն առջև կանգնած, կը սկսի անպատեհ
նոցա թէ դուք ինչպիսի մարդեր էք որ հայ ազ-
գին անպատեհութիւն եղած ժամանակ լուռ կը
մնաք, աւելի լաւ է որ ձեզ նման ցած հայ
իշխանները սաստիկ որ մենք ալ գիտնանք
թէ մեզի գլուխ, պաշտպան չը կայ և մեր արա-
ծը անհեղ և այլն կը պոռայ: Մի քանիներ զինք
կը վռնան իրենց խանութի առջևէն, սրիկայ
և այլն կոչելով: Բայց խառնադուռում այն աս-
տիճանի կը հասնի որ ոստիկաններ կը միջամը-
տնեն և Սէֆիլեան կը տանեն կառավարութեան
դուռը: Այնտեղ Սէֆիլեանի վրայ կը գտնեն մի
չուան վրան ածառ քսուած և մի կտոր ալ ա-
ծառ: Այնտեղուն թէ Սէֆիլեան մտալիք է
եղեր ինչո՞ղ թէ Սէֆիլեան, զինք առանձին մի տեղ
գտած ատեն, ուստի կը բանտարկեն Սէֆիլեանին:
Երկէ երկուց մի քանի ազգային հայեր կերթան
կառավարութեան կիսակոնսլէն թէ այդ երի-
տասարդը հարբած լինելով անգիտօրէն արած է
այդ բաներ, կառավարութիւնն ալ կապակցելով
թէ գուցէ մեծ զրգուծութիւն լինի ժողովրդին մէջ
նորա բանտարկութեան պատճառով, արձակեց
նորան: Տեսնենք թէ այս խնդիր մի հետեանք
պիտի ունենայ:

Հրանտ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—«Norddeutsche Zeitung» լրագիրը ասում է,
որ Ռուսաստանը, Շվեյցարիա, Նորվեգիան և Աւստ-
րի-Ունգարիան ամենալաւ մրցողներ են Գերմա-
նիայի հետ անտառային գործի վերաբերութեամբ:
—Ֆրիւլիպպոսից հեռագրում են նոյնիմանի
10-ին: Ամբողջ երկրում ուղղափառ քահանաների
մեծ պակասութիւն է զգացվում. արդէն երկու
ամիս է, որ բոլոր եկեղեցիները փակված են: Երբ
մնացած միակ քահանան հիւանդացաւ, այն ժա-
մանակ հինգ մանուկներ առանց մկրտվելու մե-
ռան. շատերն առանց քահանայի են թաղում:
Նոյնիմանի գեղերի մասին հարցողում են Արևե-
լեան-Ռուսիայի և այլ բազմաթիւ տեղերից:
—Բերլինից հեռագրում են նոյնիմանի 11-ին,
որ կայսր Վիլհելմ դուքս Կոնստանտին Հետրինգ
«Pour le mérite» չքանչաքը Նիդերլանդում արած
ծառայութեան համար:
—Բերլինից հեռագրում են նոյնիմանի 11-ին:
Միացեալ խորհուրդը այսօր վճռեց կրկին մի
տարի պաշտպանել փոքր պաշարողական դրութիւնը
Բերլինում:
—Բելգիայի գործակալութեանը: Կ. Պոլսից
հեռագրում են, որ չէին Ռեդուկուսին Մուսու-
լի ճանապարհի վրա փայտեցեց իր որդին քրդերի
մի խմբով և տարաւ Քիւրդիստան:
—Իրանից կրկին հարցողում են հողային
մի յանգանքի մասին: Հաշտարար դատարար Բեդ-
մոնդ Բոխի վրա Մազաքուսում, անցեալ հինգշաբ-
թի, զինելով, յարձակվեցաւ 20 զինուորական մար-
դիկների մի խումբ: Գատար Բոխ շատ սիրով
է ամբողջ դատաւում:
—Հոմից հեռագրում են նոյնիմանի 10-ին:
Գահական ճառի մէջ, որ կարդացվեցաւ իտալա-
կան պարլամենտի բացվելու ժամանակ, ասված է.
«Իտալիայի յարաբերութիւնները օտար պետու-
թիւնների հետ ամենապարզ և բարեկամական
բնաւորութիւն ունեն: Ամեն տեղից ստանում ենք
մենք համակրութեան յայտարարութիւններ, չնոր-
հիւ մեր ճշմարտաւր քաղաքականութեան:
—Կ. Պոլսից հարցողում են նոյնիմանի 18-ից,
որ Բ. Գուսուր զետաւորութիւն ունի պետութիւն-

ների ուղարկութիւնը դարձնել Չերնոգորիայի դի-
տրութիւն վրա և չըջարեբար կը հարցողի պե-
տութիւններին այն ձեռնարկութիւնները, որ ուղ-
ղված կը լինեն չերնոգորիական սահմանական
դեռ ևս վիճելի հարցերը վերջնականապէս վճ-
ռելու համար:
—Հալոսի գործակալութեանը: Լոնդոնից հե-
ռագրում են նոյնիմանի 17-ից: Վերէլ Լոնդոնում
մեծ միտինգ կազմեցաւ ազգային ազատամիտների
կողմ հիմնելու համար: Նախագահում էր Երոզ
Նորսթրուք: Ներկայ եղողների թիւում գտնվում
էին Երոզ Գերրի, մարկիզ Հարթինգտոն և սեր
Հարկորտ. միտինգը հաստատեց կուրի հիմնա-
կութիւնը և քաղաքական պատմական դատարա-
նի «Գլադստոնի դարձարան» անունով: Նա ցան-
կութիւն յայտնեց, որ Գլադստոն կուրի առաջին
նախագահ ընտրվի:
—Փարիզից հարցողում են նոյնիմանի 19-ին,
որ Լիւստում կալանաւորված են 25 մարդիկ, որանց
թիւում և երեք օտարազգիներ, որոնք միջազգային
ընկերութեան անդամներ են:
—«Новое Время» լրագիր Կ. Պոլսի թղթակիցը
գրում է հետևեալը: Ներկայումս մանաւանդ Ռու-
սաստանը պարտաւոր է եռանդոտ քաղաքականու-
թեան հետեւ արեւելքում, դոնէ Անգլիային նման-
վելով այդ բանում: Աւելորդ էր լինի մեր դիպո-
մանների համար ուղարկութիւնը դարձնել հայերի
վրա եւ: Բանը նրանումն է, որ չուտով կը լինի
հայոց նոր պատրիարքի ընտրութիւնը: Այդ հո-
գեւոր աղեղնութիւնն ունեցող մեծ պաշտօնի համար
երկու կանդիդատների կան՝ Բրուսայի եպիսկոպո-
սը, որը, որդէս առաջին միջնորդ Սալո-փաշայի
անձնական բարեկամ, ասում է որ աշխարհի վրա
հայ ժողովրդից բաղադար ժողովուրդ չը կայ, և
այդ պատճառով բոլորովին պէտք չունի Բրուսայի
դաշնագրի 61-դ յօդուածի մէջ, և սրբազան խորէն
Նարեկ, որ ազգային կուսակցութեան կանդի-
դատ է: Վերջինը միտք ունի հետեւ Ներսէս
պատրիարքի քաղաքականութեանը և պահանջի
վերջինից յօդուածի գործադրութիւնը: Բայց նրա
և Ներսէսի մէջ այն զանազանութիւնը կայ, որ
Ներսէսը Անգլիայի պաշտպանութիւնն էր որո-
նում, այն ինչ խորէնը, ինչպէս և բոլոր առա-
նարկ լուսաւորեալ հայերը, իրանց յոյսերը դնում
են Ռուսաստանի վրա, խոր համոզված լինելով
որ իրանց ազգակիցները Ռուսաստանի դուռը հո-
վանաւորութեան տակ կարող են վերին աստիճա-
նի ծաղկման հասնել: Եթէ, ինչպէս յոյս կոչողը
թուովիւնը ազգային կանդիդատի կողմը կը մնայ,
այն ժամանակ Ռուսաց դիպլոմատիայի գործու-
նեթիւնը համար հայերի մէջ ընդարձակ առաքա-
րէշ կը բացվի և Ռուսաստանը հարա կունենայ
ամրացնել իր ազգայնութիւնը փոքր-Ասիայի շատ
նշանաւոր մասի մէջ:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Լրագիրներն ասում են: Նրանք
կատարեալ ամբողջական հնարադիտութեան պը-
տուղներ են. այնտեղ նրանք առաջին անգամ
յայտնվեցան, այնտեղ են զարգանում և այնտեղ
կարող են իրանց դրութիւնը ապահովել: Ամբի-
կայում կան սենատորներ, կոնգրէսի անդամներ,
նշանաւոր ֆինանսիստներ, խմբագիրներ, հրատա-
րակիչներ, փաստաբաններ և այլն, որոնք 30—40
տարի առաջ լրագիրներ էին տարածում և Կո-
չիկ սրբողներ էին: Ջէյմս Բէնէտ «New-York He-
rald» լրագրի խմբագիրը, 45 տարի առաջ հան-
դակելով մի ուղղափառ լրագրական տարածու-
ղին, նրա հետ երկար խօսակցելուց յետոյ, իր
աշխատակիցը շինեց նրան. իսկ այժմ նա լրա-
գիրներ հրատարակողներից ամենահարուստներից
մէկն է: Նոյնպիսիք են միլիոնատէր—հրատարա-
կիչներ Չարլս, Ալեք և այլք, որոնք առաջ լրա-
գիրների տարածողներ էին:
* * *
Հուշակաւոր դիտական կրնկաւ Բրնանի անու-
նը յաճախ կրկնվում է Փարիզի լրագիրներում,
որովհետեւ այս շարաթիւյց սկզբում կապեցաւ նրա
ազգային, Նոյնիմանի, հարսանիքը Աթէնքի համալսա-
րանի պրոֆէսոր Պոլիտարիի հետ: Պոլսից կա-
տարվեցաւ քրիստոնէական ծէսով: Պ. Բրնանի
ամուսինը, նախկին օրերից Շէֆֆեր (հանդուցեալ
Արի Շէֆֆեր նկարիչ քոյրը), պատկանում է բո-
ղոքական կրօնին, որի մէջ և դաստիարակեց իր
ազգային. պ. Պոլսիարի ուղղափառ է: Նորա-
պատկանի եկեղեցական պատկը այդ պատճա-
ռով, կատարվեցաւ բողոքական աղօթատան և
առասաց զեպանութեան եկեղեցու մէջ: Պ. Եր-

նկաւ Բրնան այդ շատ բնական համարեց հակա-
ռակ այն հակակեղեքական ձգտումին, որ ստի-
պում է Ֆրանսիական ազատ մտածողներից շա-
տերին բաւականաչափ քաղաքական սպախի ծէ-
սով ոչ միայն իրանց համար, այլ և իրանց զա-
ւակներին համար: Օրերից Նոյնիմանի իր մար-
դու համար բոլորովին օտարոտի բաժինը բերեց:
Նրա հայրը և մայրը վաղուց բարեկամ էին Նա-
պոլէոն III-ի կաթնքով, տիկին Կորնիլի հետ:
Այդ նշանաւոր կինը մեծ ազդեցութիւն ունէր
իր արքայազն եղբոր վրա, թէպէտ շատ ան-
գամ չէր հաւանում նրա գործելու եղանակը:
Հանդուցեալ կայսրը անսահման հաւատ ունէր
դէպի նրան, որ ամբապնդվում էր տիկին Կորնիլի
կատարեալ անշահասիրութեամբ, որը անցկաց-
եց իր կեանքը համարեալ աղքատութեան մէջ և
երեք չէր համաձայնվում օգնութիւն ընդունել,
որ կայսրը յաճախ առաջարկում էր նրան: Երկ-
րորդ կայսրութեան թէ բոլոր գործերի և թէ անց-
քերի մասին, յարգելի տիկինը մանրամասն օրա-
դրութիւններ էր կազմում, որ պահպանվել են
խորը գաղտնիքի մէջ: Հաստատ համոզված լինե-
լով, որ հասարակութիւնը կատարելապէս հաւատ
է ընծայում նրա ճշմարտաւորութեանը, նա լաւ
գիտէր թէ ինչ ահալին դին ունեն այդ օրադրու-
թիւնները և, վախճանվելով, կտակեց դրանց,
փոխանակ բաժինքի, օրերից Նոյնիմանին:
Տիկին Կորնիլի օրադրութիւնները շուտով ի յոյս
կընծայվին: (ԴՈՒՅԵՆ)

* *

Ջախ էր Մադոն իր զրակական գործու-
նեթիւնը յիստամիտակի պատճառով վիճելուց
ներից ստացաւ մի թանգալին ընծայ: Այդ ըն-
ծան, որ գեղեցիկ կերպով կազմած է, Եւրոպայի
մեծ մասնագիտների և արտիստների ինքնակե-
սադրութիւնների մի մեծ հաւաքածու է:

* *

Մօնթեմիլի էրի հարիւրամեակը փա-
րիզում: Փարիզում և Լոնդոնում այս օրերս
տօնում էին Մօնթեմիլիերի արած օղակարկի
գիտի հարիւրամեակը: Երկու մայրաքաղաքներն
ևս այդ դէպքի գործածութեան առաջնութիւնը
իրանց են վերաբերում: Բայց, թվում է, որ փա-
րիզը այս դէպքում առաւելութիւն ունի: Ֆրան-
սիական տօնախմբութեան մէջ, շատ բնական է,
որ յիշում էին այդ գիտի անցեալը, յիշում էին
այն անկարագրելի յաջողակութիւնը, որ հասա-
րակութիւնը զրում էր դէպի այդ գիտը. նա յոյս
ծաղեցրեց շատերի մէջ, որ մարդկութեան համար
դիտութեան չըլածում միջին վերջին սահմանները
ընդարձակվեցաւ: Շատերը մտածում էին, որ այդ
գիտից յետոյ պէտք է համաշխարհային յեղափո-
խութիւն պատահի, բոլոր ազգերը կեղծաբանան
օղակի տարածութիւնների մէջ, բոլոր արգելքները
կոչնչանան նոր ձևի տեղաշարժութեան առաջ,
երազում էին դեռ ևս չը հետազոտված աշխարհի
մասերի վրա: Հարուստ ճանապարհորդութիւններ էին
շատերը օղակի ճանապարհորդութիւններ էին
կազմում, արքայազն իշխանները ուղեւորվում էին
օղակարկիներով: Բայց այդ յոյսերը, այդ երազ-
ները բոլոր ի դերս եղան: Ողբեց գործնական
միջոց օղակարկով ճանապարհորդութիւնը միջ-
նէ մեր օրերը շատ աննշան յաջողութիւն-
ներ է ունեցել: Ժամանակակից ֆրանսիական
օղակարկիները մինչև այժմ էլ չիմում են այն
ձևով, որպէս չինել է 1783 թվին Շարլը: Միայն
գիտական կէտից Մօնթեմիլիերի գիտը իր նշա-
նակութիւնը ունեցաւ: Ի պատիւ Մօնթեմիլիերի
Փարիզում ֆրանսիական ակադեմիան բանկէտ
կազմեց: Տեսնենք ինչպիսիք օղակարկիների
մարտիւնների մասին:

ՎՇԱԿԻ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՍՏԻՍՏԵՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹՆԵՑ

Ս. ՊԵՏԵՐՍԲՈՐԳ, 18 նոյեմբերի: Վերջին
շաբաթվայ ընթացքում Պետական բանկի
զուրս տարվեցան 6,000,000 ռ. գումարներ
նահանգների համար: Պետական գանձարա-
նի ընթացող հաշիւը Պետական բանկի մէջ
հասնում է 63 միլիոնի: Կուրսերը բարձրա-
նում են. Լոնդոնի վրա 23 1/2 պէնս, փարի-
զի վրա 250 1/2 ֆրանկ, Համբուրգի վրա
203 1/2 մարկ, սակի 8 ռ. 26 կ., արծաթե
բուր 1 ռ. 38 կ.:

ՄՈՍԿՎԱ, 18 նոյեմբերի: Գուման թղթա-
ւութիւն է խնդրում քաղաքային փոխա-
ւութիւն անել, երեք միլիոն օրվազայներ
հրատարակելով:
ՆԻՎՈԼԱՆՎ, 18 նոյեմբերի: Եղանակը լաւ
է: Ծովային նաւագնացութիւնը շարունակ-
վում է:
ՕԳԵՍՍՍ, 18 նոյեմբերի: Բօրային մաս-
նաժողը մտադիր է խնդրել, որ գաղարեցն-
վի տրանզիտը Բաթումի վրա: Ռուսաց ըն-
կերութիւնը պայմանաւորվում է Յունաս-
տանի հետ Յունաստանի, Վարնայի և Կ.
Պոլսի մէջ փոստային տեղափոխութեան մա-
սին:
ՑԵՏԻՆԻԷ, 18 նոյեմբերի: Չերնոգորիական
պաշտօնական լրագիրը հերքում է լուրերը
Չերնոգորիայի զինուորակալ մասին:
Կ. ՊՈԼԻՍ, 18 նոյեմբերի: Պետութիւն-
ները ընդունեցին Ռուսիայի առաջարկու-
թիւնը հաւատարմատարներ ուղարկելու մա-
սին յոյն-թիւրքական վերջնական սահման-
ները որոշելու համար: Կալանաւորված են
մարշալ Ֆուլդ և ուրիշ անձինք, որոնք
կասկածված են գաւազնութեան մէջ զահ-
ընկեց արած սուլթան Մուրադի իշխանու-
թիւնը վերականգնելու համար:
ՄՍԿՈՒԿ, 18 նոյեմբերի: Անշալուզիայի
և Կատալոնիայի մէջ կալանաւորվում են
բազմաթիւ սօցիալիստներ:
Ս. ՊԵՏԵՐՍԲՈՐԳ, 18 նոյեմբերի: „Пра-
вн. Вѣстн.“ լրագիրը հարցողում է, որ
նոյեմբերի 10-ի անկարգութիւնների պատ-
ճառով կալանաւորված ուսանողները չորս
կարգի են բաժանված. Առաջին կարգի 46
ուսանողները, որոնք սկզբնապատճառ դար-
ձան և եռանդով մասնակցեցին անկարգու-
թիւններին, անպայման հեռացրած են հա-
մալսարանից և ուղարկված են իրանց բնա-
կութեան տեղերը, բայց նրանցից, որոնք
ճնոգներ ունեն Ս. Պետերբուրգի մէջ: Վեր-
ջինները յանձնված են իրանց ճնոգներին և
ենթարկված են պոլիցիայի հսկողութեանը:
Երկրորդ կարգի 23 ուսանողները, որոնք
մեծ մասամբ անչափահասներ են և որոնք
հետեւել են ուրիշների օրինակին, հեռաց-
րած են համալսարանից, բայց կարող են
նորից ընդունվել, եթէ կը զղջան: Սրանց
թղթ է տուած ապրիլ մայրաքաղաքի մէջ:
Երրորդ կարգը 13 ազատ ունեղիւններ են,
որոնք զրկված են դասախօսութիւններ լսե-
լու իրաւունքից: Չորրորդ կարգը 16 ուսա-
նողներ են, որոնք ենթարկված են միայն
կալանաւորման ի պատիւ նրանց առաջվայ
լաւ վարքի և եռանդոտ աշխատանքների:
Այժմ կարգապահութիւնը վերականգնված
է, թէպէտ նկատվում է փոքր վրէժմունք:
Ահալին մեծամասնութիւնը ոչ թէ միայն
չէ համակրում անկարգութիւններին, այլ
ընդհակառակը նրանց ընդդիմանում է:
ՓԱՐԻԶ, 18 նոյեմբերի: Չը նայելով անդ-
լիական կառավարութեան և մամուլի ան-
բաւականութեանը, ֆրանսիական կառավա-
րութիւնը յայտնեց անգլիական դեսպանին
Փարիզի մէջ, որ նա կը պաշտպանէ իր ի-
րաւունքները Մադագասկարի մէջ: Անգլիայի
և Ֆրանսիայի յարաբերութիւնները լարված
են: Այդ հանգամանքը ազդում է եզրա-
տական հարցի մասին կատարվող բանակ-
ցութիւնների վրա:
ԲԵԼԳԻԱ, 18 նոյեմբերի: Նկարիչ Մար-
կովիչ և քաղաքագրու ինտեպեկցա կալա-
նաւորված են: Նրանց կալանաւորում են դա-
ւադրութեան մէջ թաղաւորի կեանքի դէմ:
ԽՈՒՄԲՈՒՐ—հրատարակող ԳԻՐԳՈՐ ԱՐԾՈՒՆԻ

Типогр. Главн. Упр. Главнонач. гражд. час., Лор-Мелик. ул. каз. д.